



NGƯỜI THẦY CHUYỂN DỊCH DÒNG CHẢY LỊCH SỬ

■ ĐỨC PHƯƠNG

Con phố Ngô Trạ, Hà Nội, ngôi trường Thăng Long đã được viết chi tiết trên 1 trang lịch sử của dân tộc bởi cách đây 78 năm, tại đây, chàng thanh niên yêu nước Võ Nguyên Giáp đã gieo vào những thế hệ học trò lý tưởng, phải sống sao cho trọn đạo với quê hương. Ông cùng với những trí thức tiến bộ như Hoàng Minh Giám, Đỗ Văn Ninh, Đặng Thai Mai... là những giáo viên đầu tiên của trường tư thục Thăng Long, cái nôi đào tạo những nhà cách mạng.



Mặc dù Đại tướng Võ Nguyên Giáp được thế giới biết đến bởi thiên tài quân sự, nhưng hình ảnh của vị tướng “võ - văn song toàn” mãi mãi khắc ghi đậm nét trong ký ức người dân Việt Nam với tư cách là nhà giáo dục - thầy giáo dạy lịch sử nổi tiếng. Hiếm có nhà quân sự nào đặc biệt như Đại tướng Võ Nguyên Giáp, không chỉ đã chỉ huy các cuộc kháng chiến “bách chiến bách thắng” mà còn tiến hành tổng kết được kinh nghiệm chiến tranh bằng nhiều tác phẩm có giá trị, được coi như những cuốn binh thư hiện đại. Đại tướng Võ Nguyên Giáp - người được thế giới mệnh danh là “người chuyển dịch dòng chảy lịch sử” trong thế kỷ 20, “một trong những thiên tài quân sự lớn nhất của mọi thời đại”. Trước khi tham gia binh nghiệp, ông là thầy giáo dạy Lịch sử. Và có lẽ chính sự am hiểu lịch sử đã làm nên cốt cách của một vị tướng đầy nhân văn.

Trường Tư thục Thăng Long, Hà Nội có một truyền thống vàng mà hiếm ngôi trường nào có được. Thành lập năm 1929, trường đã may mắn có những người thầy đáng kính đi làm cách mạng từ

những ngày đầu như thầy Đặng Thai Mai, thầy Hoàng Minh Giám... và đặc biệt là thầy giáo dạy môn Lịch sử Võ Nguyên Giáp. Người thầy giáo dạy môn Lịch sử ấy bắt đầu đứng lớp từ tháng 5/1939 tại Trường Tư thục Thăng Long, do Hoàng Minh Giám làm Giám đốc nhà trường. Người thầy Võ Nguyên Giáp của nhiều thế hệ học trò, truyền cảm hứng mãnh liệt về tình yêu quê hương, đất nước qua bài giảng, qua trang sách. Học trò của thầy Mai, thầy Giáp sau này nhiều người đỗ đạt cao, trở thành những nhà trí thức có uy tín và có người trở thành cán bộ cấp cao của Đảng và Nhà nước.

Khi còn là giáo viên, những bài giảng của Đại tướng về lịch sử dân tộc, lịch sử các nước, nhất là cuộc Cách mạng Pháp... đã truyền cảm hứng mạnh mẽ cho nhiều thế hệ học trò. Những bài giảng ấy bồi đắp lòng yêu nước, tinh thần tự hào, tự tôn dân tộc... Những bài học lịch sử về phong trào Cần Vương, hay tám gương đầy khí phách như Nguyễn Tri Phương, Hoàng Diệu... được thầy Giáp truyền lại cho học trò. Giảng có sơ đồ, bản đồ, minh họa trực quan tranh ảnh, hoặc giảng ngay tại nơi diễn ra sự kiện. Những tiết học này luôn có sức truyền cảm mãnh liệt.

Trong trí nhớ của nhiều thế hệ học trò, ông là diễn giảng rất giỏi về các đề tài lịch sử, đặc biệt là lịch sử quân sự. Các học sinh cũ của Đại tướng Võ Nguyên Giáp nhớ về ông như một “chiến binh mạnh mẽ, luôn mỉm cười nhưng không để ai thuyết phục được ông từ bỏ con đường mình đã chọn”. Người ta còn nói thêm,

Đại tướng Võ Nguyên Giáp có thể vẽ trên bảng đen đến từng chi tiết những trận đánh của Napoléon. Ngay từ đầu, ông đã cuốn hút cả lớp bằng cách trình bày vấn đề theo cách riêng của ông. Đứng thẳng trước lớp, ông nhìn thẳng vào các học trò đồng dục nói: “Khá nhiều sách nói về lịch sử nước Pháp thời kỳ này rồi. Nếu muốn các em có thể tham khảo. Tôi sẽ chỉ nói với các em về hai chủ đề: cuộc cách mạng và Napoléon”.

Trong cuốn sách “Võ Nguyên Giáp - Chiến thắng bằng mọi giá” của tác giả Cecil B. Currey (NXB Thế giới, tháng 8/2013, dịch giả Nguyễn Văn Sự) có đưa chi tiết: Nửa thế kỷ qua rồi, ông Bùi Diễm, cựu đại sứ của Ngô Đình Diệm tại Mỹ thời đó là một cậu bé 13 tuổi, vẫn không bao giờ quên được phương pháp sư phạm của Đại tướng Giáp: “Sự miêu tả chi tiết về sự tàn tạ của vương triều cũng như sự đối bại của Marie Antoinette đã đưa học trò đến một nhận định không chút nghi ngờ về số phận dành cho nền quân chủ Pháp. Như bị hút hồn về cuộc cách mạng Pháp và những nhân vật nổi bật của thời đó: Danton Robespierre, ông giáo sư họ Võ sôi nổi hào hứng kể lại những việc làm của Ủy ban Cứu quốc, của Công xã Paris để trừng trị bọn phản cách mạng, bảo vệ lợi ích của quần chúng”.

Ông muốn học trò của ông hiểu “tại sao một đội long kỵ binh (kỵ binh cận vệ của nhà vua) lại được bố trí ở vị trí chính xác như thế hay đội cận vệ của Napoléon đã nổ súng đúng lúc như thế nào để giành chiến thắng”. Lớp học im phăng phắc,

đam học trò thiếu niên đang ở tuổi hiểu động bị cuốn hút về những câu chuyện kể hết sức hấp dẫn như sống lại đến từng chi tiết võ công hiển hách của Napoléon. Tướng Giáp nói rằng ông giảng giải kỹ về các trận đánh của Napoléon đơn giản vì ông có trách nhiệm phải giảng về cách mạng Pháp. Vì vậy, ông phải nghiên cứu kỹ chiến lược và chiến thuật của Napoléon.

Xuất thân là một giáo viên dạy sử, nhà báo, ông trở thành một chính trị gia và tướng lĩnh quân sự nổi bật trong lịch sử Việt Nam với các chức vụ Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Quân ủy Trung ương, Phó Thủ tướng kiêm Bộ trưởng Bộ Quốc phòng, Tổng tư lệnh Quân đội Nhân dân Việt Nam. GS.VS.NGND Phan Huy Lê kể rằng, trong nhiều lần trao đổi thân tình, Đại tướng cho biết, chính hiểu biết và tư duy sử học đã giúp ông rất nhiều trong

chỉ huy kháng chiến. Tư duy lịch sử cùng phẩm chất của một nhà Sử học đã tác động đến nhận thức chính trị và quân sự của Đại tướng Võ Nguyên Giáp. Đại tướng Võ Nguyên Giáp đã nhiều lần tâm sự với GS. Phan Huy Lê và Hội Sử học Việt Nam rằng: Luôn phải tôn trọng lịch sử, phải nhìn nhận đúng sự thật dù sự thật có cay đắng, đau xót đến mấy và luôn phải xem xét mọi sự việc trên quan điểm lịch sử với sự vận động biện chứng của nó.

GS. Trần Văn Trà vẫn nhớ những tập giáo trình lịch sử do Đại tướng viết, được học trò truyền tay nhau một thời. Những bài học được cấu trúc rất dễ thuộc, dễ nhớ... đã nung nấu trong lòng nhiều thế hệ thanh niên về lý tưởng sống sao cho xứng đáng với quê hương, xứ sở.

Đại tướng Võ Nguyên Giáp xứng đáng là

một trong những nhà Sử học lớn của dân tộc Việt Nam cùng với những tác phẩm mang tinh tổng kết về chiến thắng Điện Biên Phủ, về Chiến dịch Hồ Chí Minh lịch sử, về Tư tưởng Hồ Chí Minh, về nghệ thuật quân sự... Và trên hết, trong lịch sử của thế kỷ 20, của thời đại Hồ Chí Minh, đáng vóc, sự nghiệp của Đại tướng đã đi vào lịch sử, đã được ghi tạc vào lòng dân muôn thuở không mờ phai.

Vi "dân giàu, nước mạnh" là tâm niệm trọn đời của một người thầy hiểu rõ chân lý của lịch sử. Bởi mọi cuộc đấu tranh giành độc lập, tự do chung quy lại đều thành công từ sức mạnh của nhân dân, vì nhân dân. Cố nhà văn Nguyễn Huy Tưởng, trong một cuộc trò chuyện với Đại tướng Võ Nguyên Giáp từng hỏi: "Sau này khi chiến tranh kết thúc, liệu anh Văn có về dạy học nữa không?". "Nghề dạy học là nghề tôi yêu thích, song làm kinh tế để dân giàu nước mạnh là điều tôi hằng mong", Đại Tướng trả lời.

Theo GS.NGND Nguyễn Lân Dũng, Đại tướng Võ Nguyên Giáp là một trí thức cách mạng, một nhà giáo yêu nước nên trong cuộc đời hoạt động cách mạng và sau này, Đại tướng đã dành rất nhiều tình cảm và tâm trí để xây dựng đội ngũ trí thức Việt Nam, phát triển nền giáo dục và khoa học trong công cuộc Đổi mới. Đại tướng Võ Nguyên Giáp như ngọn hải đăng của những người trí thức trước những vấn đề

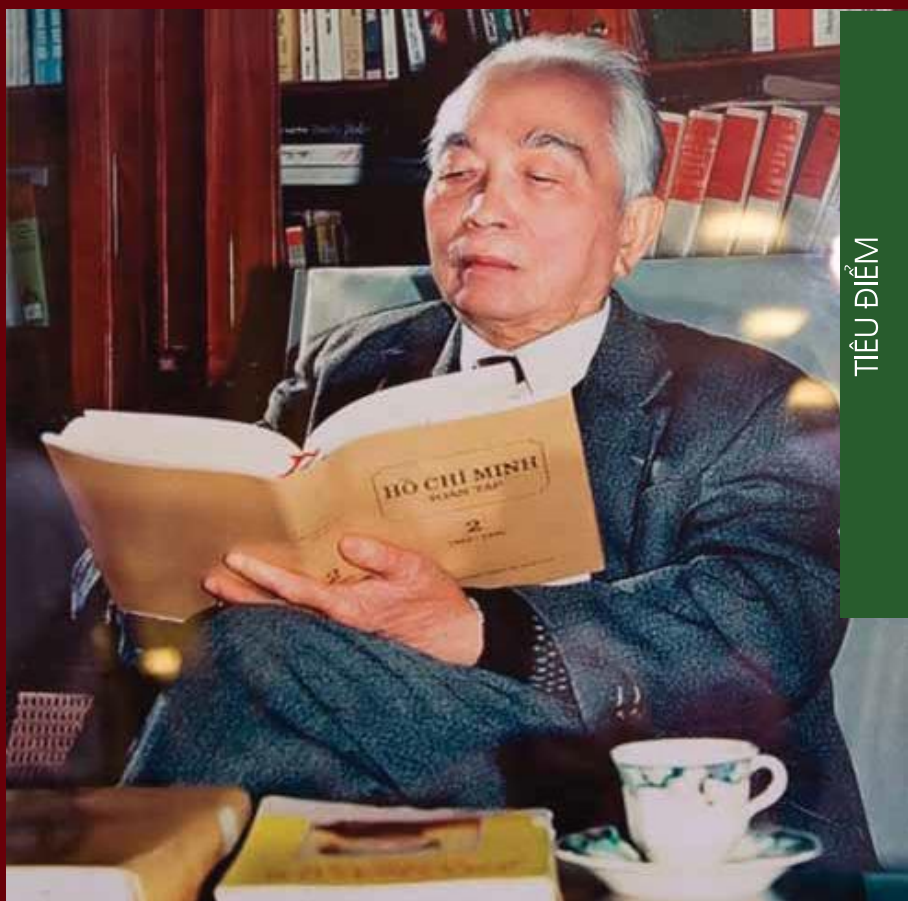


trọng đại của đất nước. “Ông đã sống trọn cuộc đời bằng nhân cách của một người trí thức biết gánh vác vận mệnh của đất nước trong cả thời chiến lẫn thời bình”. GS.NGND Nguyễn Lân Dũng nói.

Nhà văn Sơn Tùng từng có bài viết “Đại tướng người thầy năm xưa và mãi mãi” nhắc lại lần hội ngộ tình cờ với một học trò của Tướng Giáp. Người học trò, một người dân tộc thiểu số đến từ Thái Nguyên, lúc này đã là ông lão ở tuổi thất thập. Nhưng trong ông vẫn in đậm dấu ấn ký ức về người thầy giáo một thời, ở độ tuổi hơn 30 đẹp trai thư sinh, được tổ chức điểu về vùng cao dạy cho đồng bào dân tộc “Muời chính sách của Việt Minh” của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

GS.VS.NGND Phan Huy Lê khẳng định, cần nhìn nhận Đại tướng như một nhà sử học lớn của Việt Nam trong thế kỷ 20. Khi hòa bình lập lại, Tướng Giáp đã dành nhiều tâm lực để viết những tổng kết lịch sử, lấy trải nghiệm cuộc đời mình làm bài học cho thế hệ sau. Đại tướng là tác giả hàng loạt cuốn sách như: *Từ nhân dân mà ra, Những năm tháng không thể nào quên, Chiến đấu giữa vòng vây, Điểm hẹn Điện Biên, Tổng hành dinh trong mùa xuân đại thắng...* Nhiều cuốn sách của ông được dịch sang các thứ tiếng, được các học giả dùng làm tài liệu nghiên cứu một chặng đường lịch sử Việt Nam, như cuốn *How We Won the War*, đến nay đã tái bản tám lần và được dùng như giáo trình của khoảng 30 trường cao đẳng, đại học ở Mỹ. Bên cạnh đó, Đại tướng Võ Nguyên Giáp còn để lại những tác phẩm quý báu về nghệ thuật quân sự của chính ông. Đó là các tác phẩm: *Mấy vấn đề đường lối quân sự của Đảng, Vũ trang quần chúng cách mạng, Xây dựng quân đội nhân dân, Chiến tranh giải phóng dân tộc và chiến tranh bảo vệ Tổ quốc.*

Cả thế giới đều biết Đại tướng Võ Nguyên Giáp là Tổng Tư lệnh đã chỉ huy 2 cuộc kháng chiến giành độc lập dân tộc và thống nhất Tổ quốc Việt Nam. Ông là một trong những vị tướng soái, một nhà chiến lược quân sự lừng danh nhất trong lịch sử nhân loại thế kỷ 20. Đối với Việt Nam, Đại tướng Võ Nguyên Giáp là một thiên tài quân sự, anh hùng dân tộc, nhà văn hóa, nhà sử học lớn. Ở một phương diện khác, trong lòng nhiều thế hệ học giả, nhà văn, nhà báo, Tướng Giáp là người thầy hiển từ, người truyền cho những ai từng may



mắn là học trò của ông một điều hết sức giản dị, như lời mở đầu của một diễn ca mà Chủ tịch Hồ Chí Minh từng viết: “Dân ta phải biết sử ta, cho tường gốc tích nước nhà Việt Nam”. Có rất nhiều tác phẩm trong và ngoài nước viết về cuộc đời, sự nghiệp của Tướng Giáp. Các sử gia, học giả nước ngoài dành những trang sách để ca ngợi vị tướng Việt Nam không tốt nghiệp trường võ bị nào nhưng trong quân nghiệp, ông đã làm nên điều kỳ diệu - cùng cả dân tộc thực hiện hai cuộc kháng chiến, thắng hai kẻ thù hùng mạnh - thực dân Pháp và đế quốc Mỹ. Bên cạnh đó, cũng có rất nhiều trang sách, tác phẩm khắc họa và lý giải con người đời thường của Tướng Giáp - một con người làm nên huyền thoại từ cội rễ của lòng yêu quê hương, đất nước. Sau này, Stein Tonnesson - nhà sử học Na Uy, người cũng có mặt trong buổi nói chuyện, bình luận về cuộc gặp mặt giữa hai vị tướng: “Lần này Tướng Giáp lại thắng trong một trận chiến về ngôn từ”.

Năm 1988, Đại tướng Võ Nguyên Giáp nhận lời làm Chủ tịch danh dự Hội Sử học Việt Nam. Đại tướng rất hay nhắc lại

câu nói giản dị của Bác Hồ: “Dân ta phải biết Sử ta” và nhiều lần kể lại câu chuyện: “Đứng trước khả năng phải bắt buộc cầm súng đánh thực dân, Bác Hồ cho người đi tìm cuốn “Việt Nam Sử lược” của Lê Thân Trần Trọng Kim, khi đó là cuốn sách duy nhất biên soạn mạch lạc về lịch sử nước nhà, để trao cho các vị lãnh đạo khi đó nghiên cứu”. Đại tướng khẳng định rằng: “Bên cạnh chí khí của các bậc tiền bối, những bài học về cách đánh thắng giặc ngoại xâm của người đi trước đã đem lại những tri thức rất bổ ích cho những cuộc chiến đấu ở thế kỷ 20”.

Sinh thời, Đại tướng Võ Nguyên Giáp viết hàng trăm bài báo. Xuyên suốt, nổi bật trong các bài báo là tư tưởng chỉ đạo sát sao mang tầm chiến lược với mục tiêu xây dựng con người Việt Nam mới xã hội chủ nghĩa và chủ trương phát triển toàn diện con người, là tư tưởng chỉ đạo đổi mới mạnh mẽ, cải cách triệt để nội dung và phương pháp giáo dục. Luôn đầu đầu với nền giáo dục nước nhà, những năm 1985, Đại tướng đã đưa ra những kiến nghị sâu sắc về việc đổi mới quản lý trong khoa học và giáo dục, trong đó Đại tướng



nhấn mạnh đến việc phải có chế độ trả công cho lao động khoa học tương xứng, chấm dứt việc thang lương của thầy cô giáo, kỹ sư... lại thấp hơn cả thu nhập của thầy bói, thầy cúng. Đại tướng thường tâm sự với các vị lãnh đạo ngành, các thầy cô giáo và học sinh, sinh viên rằng: “Giáo dục và đào tạo không chỉ có sứ mệnh nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài... mà còn có sứ mệnh tạo ra những định hướng giá trị về văn hóa, đạo đức, thẩm mỹ và tinh thần có ý nghĩa thúc đẩy sự phát triển tiến bộ của xã hội, bởi vì giáo dục và đào tạo là mục đích của cuộc sống, vì con người và vì cuộc sống...”.

Đại tướng từng khẳng định: “Cần phải coi chiến lược con người, “tất cả cho con người và tất cả vì con người” có tầm quan trọng đặc biệt trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Một trong những nhiệm vụ lớn lao có tầm quan trọng chiến lược trong suốt thời kỳ quá độ tiến lên CNXH là đào tạo con người phát triển toàn diện, có tinh thần làm chủ và năng lực làm chủ, có tinh thần yêu nước và lý tưởng XHCN, có trình độ văn hoá và khoa học ngày càng cao, nắm vững kỹ thuật và công nghệ sản xuất, kể cả công nghệ và kỹ thuật cổ truyền, kỹ thuật và công nghệ hiện đại, có cả những công nghệ hiện đại nhất.

Đây chính là lực lượng sản xuất vĩ đại nhất, thế mạnh lớn nhất, có sức sáng tạo nhất. Trong sự nghiệp ấy, công tác giáo dục từ mẫu giáo đến đại học và trên đại học có nhiệm vụ cực kỳ to lớn. Vì vậy, đầu tư cho giáo dục về thực chất phải được coi là một bộ phận quan trọng trong chính sách đầu tư để phát triển kinh tế - xã hội và là một trong những loại đầu tư có tầm quan trọng chiến lược và đem lại hiệu quả lớn lao...”.

Theo GS.NDND Nguyễn Lân Dũng có lần ông được GS. Hoàng Tuy kể lại: Sáng kiến về bản kiến nghị chấn hưng giáo dục do nhóm các nhà khoa học - trí thức gửi lên Chính phủ năm 2004, chính là lấy ý tưởng từ bản kiến nghị của Đại tướng gửi đến nhóm. Sau khi công bố, bản kiến nghị đã có tiếng vang lớn, và một số những thay đổi về phân ban, chức danh Phó giáo sư,

Hoa hồn thiêng sông núi

HỮU ĐẠT

Có một người thế hệ trước gọi: Anh
Thế hệ hôm nay cháu con gọi bằng Ông bằng Bác
Người mà cả thế giới nghiêng mình khi vừa mất
Đó là Đại tướng-Anh Văn!

Tin đài báo loan đi
Làm sững sờ triệu khối óc, con tim
Sông Hồng bỗng quặn đau trong nức nở
Chín mươi triệu đồng bào lòng như đang rạn vỡ
Phút đau thương quá lớn với đời người

Dẫu biết rằng sự thật đã mười mươi
Nhưng không ai muốn tin
đó lại là sự thật
Đại tướng ơi! Lê nào Người ra đi?
Để một khoảng trống mênh mông
ngay trước mặt đồng bào

Buổi sáng hôm nay, người linh cũ Tân Trào
90 tuổi lập bàn thờ khóc Bác
Đường Hoàng Diệu
người xếp hàng dằng dặc
Tiễn đưa vị anh hùng
Sống trọn nghĩa vì dân

Bác đi rồi nhưng âm vang Điện Biên
Còn vọng mãi với ngàn năm lịch sử
Tên tuổi Bác vạn đời sau không cũ
Hóa hồn thiêng sông núi nước Nam ta.

Hà Nội 6/10/2013

giáo sư... đã được Bộ Giáo dục thực hiện theo đề xuất của bản kiến nghị.

Cả cuộc đời ông đã hiến mình cho lý tưởng cách mạng và lý tưởng đó đã trở thành máu thịt trong ông. Dù tuổi cao, sức yếu nhưng trong cuộc sống, ông vẫn đồng hành cùng từng trần trở với từng suy tư của người dân Việt Nam.

Từ nay, vào mỗi dịp Khai giảng, hay những dịp lễ quan trọng của trường Tiểu học Thăng Long (Trường Tư thực Thăng Long trước đây), sẽ vắng mặt Thầy, nhưng hình ảnh người lính giáo viên nhân dân sẽ mãi in dấu trong mái trường nhỏ bé này.